

Et lykkeligt Liv varer et vist antal dage,
men et godt Navn bliver evindelig.
(Sirach 41.16)

FORORD

Til Hammermøllens Geværfabrik i Hellebæk Sogn, ca. en Halv Mils Vej nord for Helsingør, knytter sig de første Oplysninger, vi har kunnet finde om vor Slægt, og til dette Sted lader ogsaa en gammel Familietradition de første Medlemmer indvandre fra Frankrig eller Tyskland.

I Aaret 1714 den 4. marts findes ifølge Hornbæk Kirkes Daabsprotokol "Philip" fra Hammerværket som Fadder til en lille Pige, Anne Møllersdatter. 1742 finde vi ifølge samme Kilde "Philip" fra "Wercket" som Fadder til Strandridder Staahls Barn, Povel.

I Aaret 1739 fødes Andreas Philip. Han faar i Daaben Tilnavnet Nielsen, hvilket siger os, at hans Faders Fornavn har været Niels, da det i hin Tid var Skik, at Børn i Daaben fik Faderens Fornavn med et vedføjede -sen. Navnet Nielsen har han imidlertid senere bortkastet, thi paa Folketællingslisten for 1787 lader han sig opføre som Andreas Philip. Hans Fødested kan vi ikke paavise. Da han og hans Hustru (der i Asminderød Sogns Kirkebog benævnes Karen Jensdatter) i Aaret 1779 faar deres Søn, Niels, døbt i Asminderød Kirke, vare de bosiddende i Endrup, en Landsby i nærheden af Fredensborg.

Medens Navnet Nielsen atter dukker op i Slægten 1809, men ikke senere end 1818, er navnet Philipsen bibeholdt af en Del af Familiens Medlemmer indtil vore Dage.

Vi skal her oplyse, at paa Folketællingslister for 1840 findes de dalevende Slægtninge paa Hellebæk at have kaldt sig Philipsen, medens de samme Medlemmer paa Folketællingslisten for 1845 alle kalde sig Philip, og Navnet under denne Form maa absolut ogsaa anses korrekt, da vedføjelsen -sen kun har sin Rod i Datidens førømtalte Skik.

Adskillige af den ældre Generation dyrkede Musikken ved siden af deres daglige Dont. Dette er særligt nedarvet i den Gren af Familien, der nedstammer fra Chr. Philipsen i Stenløse, hvis Medlemmer saa godt som alle have spillet eller spille eet eller flere Instrumenter.

Under vore omfattende Arkivundersøgelser for at skaffe Oplysninger om de ældste i Slægten, stødte vi paa en uventet og stor Vanskelighed deri, at Hellebæk Kirkebøger for tiden før 1812 ere brændte, hvilket ligeledes gælder Kirkebøgerne for Hornbæk, med undtagelse af forannævnte Daabsprotokol. Vi har derfor været henviste til at søge

en del Oplysninger dels igennem Skifteretsprotokoller fra hin Tid, dels igennem de ældste Folketællingslister hvad der har besværliggjort Arbejdet i en betydelig Grad og bevirket, at vi for de ældstes vedkommende ikke alle Steder har kunnet vedføje Datoen for Fødsel og Død.

Hermed overlader vi nu til de øvrige Familiemedlemmer - enhver især efter sin Interesse for Slægten - at føre nærværende Stamtavle videre, ved at tilføje Af- og Tilgang i det Omfang, som Vedkommende finder ønskeligt.

Til slut skal vi udtale en varm Tak til hr. Kommunelærer, cand. phil. Mortensen for hans Støtte under vort Arbejde med at indsamle Oplysninger om den ene Gren af Familien, og ligeledes takkes Fruerne Martha og Anne Philip for deres utrættelige Beredvillighed til at deltage i de ret besværlige Arkivundersøgelser.

I over halvandet hundrede Aar har vor Slægt Led efter Led været knyttet til Hammermøllens Geværfabrik, og nogle korte Oplysninger om denne vil derfor formentlig ikke være uden Interesse i forbindelse med nærværende Stamtavle.

Omkring aaret 1600 er Hammermøllen bleven anlagt som Grovsmedie og Kobbermølle. Benævnelsen Kobberdammen for en lille Sø, der ligger i Fabrikenes nærhed, hentyder endnu hertil.

Kobbersmed Henrik Ehm ses at have ejet den en kort tid indtil 1664.

I Aaret 1669 fik Peter Westhof kgl. Brev paa at drive Hammermøllen som Geværfabrik, den havde da i en kort Tid været drevet af Staten under Navnet Kronborg Geværfabrik. Den er imidlertid snart efter forfalden og overgaaet paa flere forskellige Hænder, dels som Eje, dels som Forpagtning, var en Tid endog helt nedlagt, indtil Krigskommissær Stephen Hansen overtog den i Aaret 1743. Det lykkedes denne Mand at drive Fabriken betydeligt i Vejret.

De store Rustninger, som Frederik den 5te maatte foretage i Anledning af Syvaarskrigen, har bevirket Travlhed paa Geværfabriken, og store Bestillinger ses at være gjorte til den danske Hær i Holsten.

1765 købte Staten Fabriken af Stephen Hansen for 70.000 Rigsdaler.

Fra Aaret 1778 findes grev Schimmelmann anført som Ejer af Hammermøllen. Han havde paa Hellebæk et Fideikommis nærmest omfattende Geværfabriken og nogle hundrede Tønder Land.

I de nærmest herefter følgende Aar har Fabriken beskæftiget et ikke ringe antal Arbejdere. 1790 ses der saaledes at have været 228 Haandværkere og Daglejere i arbejde udenfor den egentlige

Geværfabrikation. Lønnen var i den Tid for en Tømmersvend 3 Mark om Dagen, en Daglejer 24 Skilling, en Kvinde 20 Skilling.

De ved Geværfabrikationen beskæftigede Folk have for størstedelen været Udlændinge, der fra de store Vaabenfabriker i Tyskland og Frankrig vare indvandrede dertil og dannede en lille Koloni for sig selv.

At de hovedsagelig have været Fremmede, ses deraf, at Sognepræsten for den tyske Menighed i Helsingør, Vester Bjørnsen, i Aaret 1785 ansøger om allernaadigst Refusion for det Tab, han lider ved Kronborg Geværfabriks Afgang fra hans Menighed. Menigheden havde tilhørt den tyske Kirke i Helsingør i 40-50 Aar, og Præstens Indkomster have været ca. 150 Rigsdaler aarligt.

Grev Schimmelmänn skal have været en god Arbejdsgiver, men stor Fordel havde han ikke af Fabriken. Arbejdets Deling var ikke tilstrækkelig gennemført, og kyndige Folk paastod, at den i det hele taget ikke blev godt drevet. De forskellige Mestres have i flere Tilfælde været selvstændige Arbejdsgivere, der holdt Svende og Lærlinge for egen Regning og solgte Fabriken deres færdige Arbejder.

Dette Forhold har aabenbart ikke altid været heldigt for Mestrene selv, og Stridigheder blandt disse og deres Arbejdere var ingenlunde ukendt.

Virksomheden synes heller ikke at have været særlig indbringende for dem. I Aaret 1809 indgiver saaledes Elisabeth Herforth's enke en Ansøgning om Understøttelse i sin store Nød. Hendes Mand havde været ansat ved Fabriken i 4 Aar som Svend og 26 Aar som Mester, men desuagtet ikke været i stand til at efterlade hende noget som helst til Livets Underhold, thi "hans Folk have slaaet saa meget i stykker for ham" slutter hun vemodigt sin Supplik.

I det hele taget gaar det stærkt tilbage med Fabriken fra Slutningen af det attende Aarhundrede. I Aaret 1802 omtaler Inspektør Schultz de daarlige Arbejdsforhold, "ingen vil afkøbe Mestrene noget" skriver han, og i Aaret 1807 ønsker største delen af Arbejderne at rejse derfra, kun et Magtbud fra oven formaar at holde dem tilbage.

1817 er Arbejdsstyrken indskrænket til 22 Mestres, 99 Svende og 37 Drenges og deriblandt af Bøssemagere kun 6 Mestres, 44 Svende og 24 Drenges.

Efterhaanden som Geværintustrien skrider fremad, kniber det mere og mere med at skaffe Plads i de gamle Værkstedbygninger til de fornødne Maskiner.

Overgangen fra Flintelaasen til "perkussions-antændelse" lader sig endnu udføre paa Hammermøllen, men derefter er dens Saga som Geværfabrik snart ude.

Den nedbrændte delvis omkring Aaret 1850, blev atter opført, men helt nedlagt 1870.

Værkstedbygningerne, der for en del endnu ere bevarede, og de mange hyggelige smaa Arbejderboliger, hvoriblandt Skaftergaarden og det gamle Hammerværk, danner den Dag idag en idyllisk Plet i den skønne Hellebæk Skov.

Ferdinand Philip.